

művészek adó- és járulékfizetési kötelezettségén, elősegítette az addig áttekinthetetlenül vált „színlelt szerződések” rendszerének javulását, és egyben a művészek választási lehetőségét szélesítette a közteherviselés körében. A leglényegesebb pillanat az előadóművészek foglalkoztatása tekintetében az Emtv. 2008-ban történt elfogadása volt, amely eltérő szabályozásával segítette a munkahelyeken kialakult egyensúlytalanság mérséklését, és hozzájárult egy rugalmasabb foglalkoztatási szisztéma kialakításához. A törvény elfogadása és annak alkalmazása nem keltett különösebb izgalmat a hazai berkekben, a szinte korlátlan jogkörrel rendelke-

ző színházi vezetők lényegében leszoktak – némi túlzással – már ekkorra a jogszabályok alkalmazásáról, míg a zenekari terület viszonylagos sikerrel védte az addig elért vívmányokat, a közalkalmazotti és munkaviszonyokat. Érdekes módon a nemzetközi szakmai visszaigazolása a két törvénynek nagyobb volt, az UNESCO hivatalos partnerszervezete, a Nemzetközi Zenei Tanács a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetét munkája elismeréseként a „zenei jogokért” díjban részesítette, a világon elsőként a szakszervezeti körökből.”

(zk)

Hogyan tovább komolyzene?

Egynapos konferencia a Müpában

Bach.2 Future címmel a komolyzene jövőjéről

Bach.2 Future – ez a kissé erőltetett angol nyelvű szójáték volt az első, Budapesten megrendezett nemzetközi konferencia címe, amelynek fókuszában a komolyzene perspektívája állt. A rendezvényre 2019. május 30-án, a Müpa előadótermében került sor. Spiritus rectora a Papageno online kulturális platform éjsze alatt Zsoldos Dávid volt, aki számos további partner együttműködését is megnyerte, elsősorban a konferenciának otthont adó Müpáét, valamint a Jeunesses Musicales Hungary Egyesület, a Magyar Zenei Tanács, a Nemzeti Kulturális Alap, és a Magyar Művészeti Akadémia támogatását, melyek közül az első kettőnek – az MZT honlapja szerint – Zsoldos Dávid maga is elnöke, illetve elnökségi tagja, amellet, hogy az Európai Zenei Tanácsnak is elnökségi tagja.

Az egynapos konferencia három nagy témakörre összpontosított: az európai hálózatok együttműködésére, a szimfonikus zenekarok XXI. századi helyzetére, valamint a digitális technikai fejlődésre, amelyekre vonatkozóan hazai és külföldi szakemberek tartottak előadást.

A házigazda, **Káel Csaba**, a Müpa vezérigazgatója, valamint a fő szervező Papageno alapító igazgatója, **Zsoldos Dávid** rövid üdvözlő szavait követően a két legrégebb európai, illetve nemzetközi zenei szervezet elnöke, Ian Smith az Európai Zenei Tanács részéről, és Jessie Westenholz a nemzetközi Jeunesses Musicales Internationale képviselőjében tartott egy-egy bemutatkozó előadást. Érdekes módon mindketten szabadkozással kezdték, amennyiben nem készültek rendszerbe foglalt vagy írott felszólalással. Így leginkább saját, személyes elkötelezettségükről tettek tanúságot kissé csapongó, a két szervezet honlapján olvasható információkhoz képest kevés többletet nyújtó beszámolójukban. Az Egyesült Királyságból érkező Ian Smith, aki aktív pályafutása során zenekari kürtművész volt, mindenekelelt a networking fontosságát hangsúlyozta, amivel nem okozott túl nagy meglepetést, hiszen az Európai

Zenei Tanács rengeteg tagszervezetet tömörítő ernyőszervezet, amelynek elsődleges célja, hogy elősegítse, illetve koordinálja tagszervezetei között az koprodukción. A szervezet központi irodája Bonnban található, de emellett van egy képviselőjük Brüsszelben is, az Európai Bizottság mellett (<https://www.emc-imc.org/>).

Jessie Westenholz a Jeunesses Musicales Internationale elnökeként az egyetlen nem európai, hanem nemzetközi zenei szervezet képviselőjében élete első PP prezentációját tartotta, de többnyire a szervezet keretében átélte személyes élményeiről számolt be. Mondanivalójának egyik fontos üzenete volt, hogy annak a miszsióknak, amelyet a klasszikus zene betölt, rendkívül erőteljesnek kell lennie ahhoz, hogy a mai korban eljusson a fiatal muzsikusokhoz, valamint a fiatal együttesekhez, és általuk a fiatal közönséghez. Hangsúlyozta továbbá a különböző kultúrák, mint az európai és az arab kultúra közötti zenei együttműködések – párbeszéd – fontosságát, valamint az eltérő zenei műfajok, mint az etno, vagy a jazz közötti átjárás lehetőségének megteremtését, amelyet a Jeunesses Musicales Internationale kiemelt programjai közé sorolt: jmi.net.

A Culture Action Europe az előző kettőhöz viszonyítva fiatal szervezet. 1994-ben jött létre Európai Fórum a Művészetekért és a Kulturális Örökségért (EFAH) elnevezéssel, és 2008-ban változtatta meg nevét a jelenlegi, dinamikusabban hangzó Európai Kulturális Tevékenységre. A „hálózatok hálózataként” Brüsszelben működő ernyőszervezet egyaránt tagjai közé fogad magán és általi, valamint kis létszámú és nagy szervezeteket. Mostanra a legnagyobb hálózati együttműködésé nőtte ki magát Európában, amely egyesíti a kulturális tevékenységek valamennyi megnyilvánulási formáját, legyen szó zenéről, irodalomról, képzőművészetről, dizájnról, vagy ezek bármelyike közötti keresztirányú átjárásról. Nagy örömeinkre a szervezet élén magyar elnök áll, **Manchin Róbert** személyében, aki szintén gyakorló zenekari művészként kezdte pályafutását. Angol nyelvű előadásában többek között elmondta, hogy ma már 40000 FB követőjük van, és 32000 olvasót érnek el on-line híreikkel.

A hálózati együttműködések utolsó reprezentánsa **Mondik Gábor** volt, a Kreatív Európa program magyarországi vezetője, aki szintén angolul tartotta meg előadását. Az Európai Bizottság keretében működő alprogram költségvetése hét évre 1,46 milliárd euró, amelyből a MEDIA alprogramban 56%-ban média pályázatokat, míg a Kultúra alprogramban 31%-ban egyéb kulturális projekteket támogatnak. Ezeknek azonban nem kell mindenáron kizárólag európai uniós tagországok részvételére szorítkozniuk. Pályázati felhívásaikat minden évben különféle témakörben hirdetik meg, jelenleg is 80 pályázat, 11 ösztöndíj és 24 partnerkeresés érhető el az Emberi Erőforrások Minisztériuma felügyelete alatt működő uniós programiroda honlapján: www.kreativeuropa.hu

A szekcióhoz kapcsolódó kerekasztal beszélgetésen, amelyet Zsoldos Dávid moderált, az idő rövidege miatt a közönség soraiban ülőknek nem nyílt lehetősége kérdésre, vagy hozzászólásra. A résztvevők között kisebb disputa alakult ki arról, hogy vajon mi a fontosabb a finanszírozás elnyerésében, a pályázati nyomtatványok precíz kitöltése, vagy egy olyan átütő, és izgalmas projekt víziója, amely egy rövid oldalon összefoglalva is elnyeri a bírálók tetszését. Mindenesetre tökéletes volt az egyetértés abban a tekintetben, hogy napjainkban rendkívül nehéz meggyőzni a politikai döntéshozókat arról, hogy

a kultúra támogatása nem valami elitista passzió, vagy úri huncutság, hanem felbecsülhetetlenül értékes társadalmi és gazdasági tényező.

A második szekció három felkért előadója már sokkal összeszedettebb, lényegre törő előadásokkal készült. Elsőnek **Kovács Géza**, a Magyar Szimfonikus Zenekarok

Szövetségének elnöke, a Magyar Rádió Zenei Egyesítésének igazgatója és nem utolsósorban hazánk delegáltja az Európai Elődó-művészeti Munkáltatói Szövetségben (www.pearle.eu) lépett az emelvényhez. Előadásában általános képet vázolt fel azokról az általános problémákról, amelyekkel valamennyi európai szimfonikus zenekar többé-kevésbé szembesülni kénytelen. Vagyis az egyre idősödő, és a demográfiai mutatóktól függetlenül is csökkenő közönség, az edukáció, tehát a közönség utánpótlás nevelésének kérdése, a munkáltatói versus munkavállalói ellentétek, a szimfonikus zenekari muzsikások fizikai és mentális túlterheltsége, valamint az egyre csökkenő finanszírozás. Ez utóbira vonatkozóan megjegyezte, hogy régen egy szimfonikus zenekar nemcsak kulturális, hanem politikai tényező is volt: a hatalmi reprezentáció egyik legbecsesebb virága. Ezzel szemben ma már csökkent a szimfonikus zenekarok presztízse és társadalmi beágyazottsága, miközben az elmúlt bő másfél évtizedben Európa-szerte sorra épültek a korszerűbbnél korszerűbb hangversenytermek. A 2008-as gazdasági válság számos európai országot megtépázott, és ennek az előadóművészetnek első áldozatai közé tartozik az előadóművészet is. Felsorolta mindazokat az érveket, amelyeket a vonakodó politikai döntéshozók a szimfonikus zenekarok ellenében szoktak felhozni. Vagyis, hogy túl arisztokratikus, „elitista”, keveseket érdekel, viszont sokba kerül a fenntartása, valamint hogy közönségét főként az idősebb generáció alkotja. Mivel manapság már nem jelent presztízst koncertre járni, ezért egyre inkább más megoldásokkal próbálják növelni a szimfonikus zenekarok társadalmi beágyazottságát. Szokatlan helyszíneken való megjelenéssel, különleges akciókkal, mint például plázákban rendezett flash-mobok, szegregált területekre való eljutással, valamint szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek zenei nevelésével próbálnak egyre szélesebb társadalmi rétegeket megszólítani.

A következő előadó **Martin Hoffmann**, a Budapesti Fesztiválzenekar igazgatója volt, aki a Berlini Filharmonikusok intendánsi székében eltöltött hét évet követően érkezett Budapestre. Ismertette azt a filozófiát, ami az együttes ars poeticája szerint – az egyenletesen magas színvonal mellett – a BFZ tartós sikerének záloga, vagyis hogy folyamatosan kísérleti műhelyként és sohasem múzeumként tekintenek magukra. Az innováció a zenekar DNS-ébe van kódolva, ami garantálja, hogy mindig képesek legyenek a megújulásra és folyamatosan lépést tartsanak a változó világgal. Arculatukat európai utazó zenekarként határozta meg, és statisztikai adatokkal illusztrálta, hogy a hazai koncertéletből, illetve zenei művelődésből is jócskán kiveszik a részüket. Társadalmi beágyazottságuk egyik elemeként a minden év júniusában ingyenesen megrendezett nagyszabású TérTáncKoncerteket hozta fel példának, amelyeken több száz, többségében hátrányos helyzetű térségből ér-

kező gyermekkel ismertetik meg a klasszikus zenét. Edukációs tevékenységük lényegét azzal jellemezte, hogy elsősorban a zene használatára szeretnék nevelni a fiatalokat.

A szekció harmadik és egyben utolsó előadójaként Somogyi-Tóth Dániel neve szerepelt a programon, ő azonban megbetegedett, ezért helyette Zsoldos Dávid olvasta fel előre megírt és elküldött előadását. Somogyi-Tóth Dániel a debreceni Kodály Filharmónia igazgatójaként a vidéki szimfonikus zenekarok és művészeik helyzetéről számolt be. A Kodály Filharmónia történetének rövid ismertetése után, elgondolkodtató adatokat közölt a fővárosi és a vidéki szimfonikus zenekarok számarányaiban mutatkozó különbségekről, ami nemcsak az infrastruktúra, hanem a jövedelmek tekintetében is hátrányos helyzetbe hozza a vidéken élő művészeket. Beszámolt arról is, hogy néhány válságos évet követően mostanra a Debreceni Filharmónia megduplázta bérletes közönségének számát, és napjainkban már átvette a színház korábbi vezető szerepét a város kulturális életében.

Hasonlóan az előző szekcióhoz, az előadásokat most is kerekasztal-beszélgetés zárta, amelynek konklúziója az volt, hogy a zenekarok meglehetősen nagy nyomás alatt vannak, a tekintetben, hogy mindenáron korszerűek legyenek, miközben az ehhez szükséges feltételeket korántsem biztosítják számukra. További problémát jelent, hogy a zenei – egyáltalán a művészeti – nevelés nincs az oktatás fókuszában, azok az egyszeri, látványos akciók pedig, amelyeket a szimfonikus zenekarok a fiatalok megszólítása érdekében szerveznek, többnyire visszajelzés – következésképpen folytatás – nélkül maradnak, és így mind pedagógiai, mind társadalmi hatásuk nehezen mérhető. Ami a zenekari muzikusok egzisztenciális helyzetét illeti, többféle párhuzamosan létező foglalkoztatási modelltől számoltak be a résztvevők, de abban mindannyian egyetértettek, hogy

kiszámítható egzisztenciális biztonság, és stabilitás nélkül nem lehet egyetlenesen magas művészi színvonalat garantálni.

A délutáni, és egyben utolsó szekció szolgált a legtöbb jövőbe mutató, gyakorlati információval. Talán éppen azért, mert itt nem politikai és társadalmi kérdések álltak az előadások középpontjában, hanem a piac, a gazdaság, valamint a technológiai fejlődés aktualitásai. A négy felkért előadóból három külföldről érkezett, és az általa képviselt piaci szegmensben szerzett tapasztalatairól számolt be.

Elsőként **Egri Gábor**, a Müpa marketing igazgatója ismertette azt a munkát, illetve annak kihívásait, amelyet annak érdekében fejtenek ki, hogy a Müpa valóban a legszélesebb társadalmi rétegek számára nyújtson ma-

gas színvonalú, érdekes és élvezetes kulturális kínálatot. Mivel a klasszikus zene művelőit általában kevesebben ismerik, ezért nagyon erőteljesen használják azokat a digitális kommunikációs csatornákat, amelyek hozzájárulhatnak ismertségük növeléséhez. Ennek érdekében az utóbbi években rendkívül erős online tartalomfejlesztést hajtottak végre, amelynek azonban gyakran útját állják a szerzői jogok. A digitalizáció azonban csak eszköze annak, hogy kapcsolatba kerüljenek a közönséggel, éppen ezért jelentős figyelmet fordítanak a Müpa hűségprogramjára, ami ugyan a legkisebb létszámú, de a legigényesebb, és ezért a leginkább körültekintő bánásmódot igénylő közönségréteget célozza meg. A maradéktalan Müpa-élmény létrehozása érdekében változatos módszereket alkalmaznak, a hagyományos marketingeszközöket ötvözik az új digitális megoldásokkal. A személyes élmény erősítését szolgálja továbbá az információs pult, az egyenruhás hostess-szolgálat, az átrium-tér, valamint az olyan járulékos rendezvények, mint az évenként megrendezett gyereknapi, a téli sátor vagy a jégpálya. Mindezzel igyekeznek csökkenteni azt a hátrányt, hogy a Müpa épülete még mindig a város centrumától távol, a kulturális infrastruktúra peremén helyezkedik el.

Romániából érkezett a következő előadó, **Carmen Croitoru**, aki a kulturális statisztikák fontosságáról tartott előadást. 2013-ben felfedezte, hogy Romániában nem vezetnek statisztikát a kulturális fogyasztói szokásokról, ezért létrehozta a www.culturdata.ro elnevezésű honlapot, ami különböző szempontok szerint, különféle felosztásban közöl a kulturára vonatkozó statisztikai adatokat. Kutatásai során arra a megállapításra jutott, hogy az egyre nagyobb volumenű kulturális iparban közeledik egymáshoz az előállítói és a felhasználói oldal. A statisztikai adatok elemzésének célja, hogy a kultúra területén működő producerek, menedzserek, igazgatók és más szakemberek minél pontosabb képet kapjanak az igényekről és a felhasználói szokásokról, és ennek figyelembe vételével tervezzék meg produkcióikat.

Az előzetesen közölt program szerint itt eredetileg Christopher Widauer előadása következett volna, aki 2013 óta a digitális fejlesztésekért felelős a Bécsi Állami Operaházban. Ő azonban az utolsó percben lemondta a budapesti fellépést, viszont küldött maga helyett beugrót, **Samo Lampichler** személyében, aki az Alsó-ausztriai Tonkünstler Zenekar művészeti adminisztrációjának vezetője. Lampichler úr a zenekarnál alkalmazott digitális kotta használatának kísérleti tapasztalatairól számolt be. Együttesénél az Apple által fejlesztett Newzik elnevezésű kottaolvasó program van jelenleg kipróbálás alatt. A prezentáció során bemutatott bejátszásban a zenekar néhány művésze elismerőleg szólt ugyan a programról, de Lampichler úr elárulta, hogy

a digitális kotta használata eddig egyértelműen csak a szabadtéri koncertek során bizonyult ideálisnak.

Egyelőre nem tudja elképzelni, hogy egy teljes Mahler-zimfónia eljátszásakor is ugyanilyen pozitív tapasztalatról számolhatna be, elsősorban a méretproblémák miatt. Úgyszintén megoldatlan, hogy egy nagy létszámú zenekar esetében ki tárolja, illetve kezelje a digitális olvasókészülékeket.

A lemondás miatt bekövetkezett sorrendcsere révén Samo Lampichler előtt tartotta meg előadását a nagy múltú Peters zeneműkiadó-csoport digitális tartalomfejlesztésért felelős vezetője, Marc Dooley. Arról beszélt, hogy a digitális korszakban milyen kihívásokkal kell szembenéznie egy 1800-ban alapított, tehát több mint kétszáz éves múltra visszatekintő zeneműkiadónak, amely megalakulásakor Beethoven I. szimfóniájának, valamint B-dúr zongoraversenyének kiadásával alapozta meg üzleti presztízsét. Elmondása szerint a kiadó sokat investált a digitális technikába, de 2006-ban az IMSLP (International Music Score Library Project) megjelenésére a kiadók csak lassan és nehézkesen reagáltak, ami által jelentős lépéshátrányba kerültek. A kiadó legfontosabb motivációja a digitális fejlesztésre részben a piaci elvárás, másrészt a megnövekedett és

alig ellenőrzött digitális gazdaság. 2013-ban létrehozták a Tido Music programot, ami azonban más tartalomszolgáltatók számára is elérhető. A Peters kiadó katalógusa a legnagyobb számban zenei könyveket, zongoraműveket, valamint kórusműveket tartalmaz, amelyeket kereskedelmi forgalomban árulnak, míg a zenekari anyagok csak kölcsönnyagként érhetők el. Az általuk létrehozott Tido Music program ennek megfelelően nagyon sok innovatív eszközt kínál a gyakorláshoz, többek között a dinamika és az előadási jelek vonatkozásában is. Gazdag edukációs tartalommal rendelkezik, valamint zongorára írt remekművek mintagyűjteményével. A fejlődés további irányaként digitális célkitűzések között szerepel a technológia fejlesztése, a nagyobb online interakció, valamint a muzsikálás, mint valódi és nem virtuális tevékenység előtérbe helyezése.

Ezt a szekciót is kerekasztal beszélgetés követte, amit a kiadott programtól eltérően nem Egri Gábor, hanem **Harkányi László** vezetett. Élénk vita alakult ki az új technológiák gyakorlati használhatóságáról, amelyek ebben az üzleti szegmensben nem fejlődnek olyan ütemben, mint amilyen mértékű hardverfejlesztés a tömegmédiá piacán tapasztalható. Abban azonban valamennyi résztvevő egyetértett, hogy befektetés nélkül nem lehet kulturális értéket létrehozni.

(Kaizinger Rita)

Meg kell találni a közös, jól végzett munka örömét

Rajna Martin 2018 őszén átvehette a Junior Prima Díjat. A fiatal karmester még zeneakadémiai tanulmányait sem fejezte be, de máris hatalmas lehetőségeket kapott: együtt dolgozhat a Győri Filharmonikus Zenekarral, és dirigálhatta a Rádiózenekart is. Terveiről, zenei célkitűzéseiről mesélt lapunknak.

I Ön egy riportban a közelmúltban azt nyilatkozta: a nagyszüleinek köszönheti, hogy zenész lett. Hogyan került kapcsolatba a zongorával?

– Így igaz, az egész azzal kezdődött, hogy nagymamáméknál volt egy pianínó. Valaha a nagybátyám tanult zongorázni, aki aztán elvégezte a jazz bőgő szakot a konzervatóriumban, később orvos lett. A hangszer ott maradt, igazából komolyan senki sem játszott rajta. A nagymamám nagyon szerette volna, hogy valamelyik unokája – az akkor még csak két unoka közül – tanuljon zenét. A testvéremet sosem érdekelte a zenélés; ő jégkorongozott, azóta már világbajnokságokon hokizik, ezért

nekem maradt a feladat, hogy megpróbáljam. Mivel nem tiltakoztam, beíratk zeneiskolába, és a nagymama öröme zongoráztam. A mai napig gyakorolok, nagyon komolyan veszem a hangszert.

I Ha így van, akkor miért nem lett zongorista?

– Ez már későbbi történet: az egyetemi felvételinél választanom kellett, és mivel már akkor is a dirigensi pályára készültem, a karmester szakot választottam. A Bartók Konziba még zongora-zeneszerzés szakra jártam, zongorából OKJ-s vizsgát is tettem. Voltak olyan terveim, hogy a vezénylést külföldön végzem el, idehaza